

LA RENAXENSA

15 DE NOVEMBRE

LA ESPLUGA DE FRANCOLÍ

I.

Favorescuda per salutíferas ayguas la antigua vila La Espluga de Francolí, cada estiu s' ompla de forasters á qui dona bon y agradós hostatje. Situada al mitj de la hermosa vall ó conca de Barberá, en la provincia de Tarragona, mostra sos voltans plens de rica y ufanosa vinya y de llarchs boscos de olivers que la fan tot l' any agradable y fresca. A son mateix peu, s' uneixen en bona companya l' ample y furiós Riusech y l' apacible torrent de Milans, los quals arreplegant l' aygua que de una abundosa y clara font que de dessota mateix la vila raja, forman lo riu que passant per la imperial Tarragona, s' honra ab lo nom de Francolí que reb de la vila, principal provehedora de sas profitosas ayguas.

Allí, en aquella font, dita Fontmajor, tingué origen la Espluga. Parteix d' ella per la vora mateixa del riu, fins á esser á la Font de baix, á l' altre cap de vila, un carrer estret

y fondo, avuy mes horts que casas, en los quals se troban encara antichs fonaments, dominat per altas y espedadas rocas dintre de las quals s' obran unas amples y fondas covas. D' ellas prengué en los temps antichs lo territori aquell lo nom de *speculum* ó cova, y com hi fessen guari- da una colla de malfactors y lladres, la gent dels paissos comarcans per la semblansa d' hàbits que veyan que tenian ab los aucells de rapinya coneguts per Francolins de que abundavan las mateixas covas, ne comensaren á dir cova ó *speculum* de francolins que modificantse ab lo temps ha vingut á parar en lo actual de Espluga de Francolí. Així ho conta la tradició mes comuna, si be que altres volen que tingui lo nom de Francolí de haber sigut dita vila sempre desde bon principi franca del delme d' oli y per lo tant ser un poble *franch d' oli*, com efectivament ho era.

Damunt de las covas sobreditas s' alsa un turó alt y dret, al cim del qual, conegut per Capuig, comensa la vila, que baixant per la aygua vessant contraria fins á esser á una torrentera torna á pujar un xich per lo repeu de las montanyas altas de Poblet, estenentse de font á font, com si tot l' any volgués ser regalada y fresca.

Y ja que la casualitat m' hi ha dut y es vila de antichs recorts, m' ha paregut esser del deber meu lo apuntarlos encara que breument, en quant possible me sia, ab lo qual podré correspondre á la bona hospitalitat que n' he rebut d' ella. Pera buscarlos m' ha servit molt lo ilustrat Notari de la mateixa D. Joan Dromí, á qui deu tantaquella y que, verdader amant de nostra terra, se complau en estudiar y saber quant se refereix á eixa.

Poch temps pogué sostenirse la població en aquella fondaria de riu escabrosa y estreta, ahont havia nascut sobre tot sent dominada per lo referit tossal ó puig, propi pera ser atacats mes al ensem, propi també pera defensarse. Las contínuas guerras que tingué que sostenir Espanya y la invasió y correrías dels árabes obligaren als habitants á deixar la vora de riu ahont havia comensat á estendres lo poble y á pujarsen á dalt del puig, ahont en cambi de la rica y abundosa aygua que perdian pera sos horts y casas, guanyavan la seguretat que abaix may podian trobarne. Per manera que 's pot dir que allí dalt fou lo segon ó verdader origen de la actual Espluga. La construcció d' algu-

nas de sas casas, la estretó y forma dels carrers y fins lo trajo y modo de parlar encara de la gent que l' habitan, proban be la major antigüetat del Capuig sobre la demás vila.

Allí sostingueren sos habitants los embats de la gent musulmana y encara que, com tota la terra, foren á ella sotmesos, no varen ser dels últims en redimirse, donchs que en 1078 quasi prop d' un sigle avans de que fossin conquistadas las dos importants ciutats de Tortosa y Lleyda, se troba ja guanyada la Espluga per lo Comte de Barcelona D. Ramon Berenguer y son germá Berenguer Ramon, segons la donació que de dit lloch de la Espluga y son terme feren á Pons Huch, de Cervera, á vint y cinch Desembre del any vint del reynat de Felip, rey de Fransa, y ho proba la data de 1077 que existeix en una casa del carrer de la Abadía, en una lápida damunt lo portal de la mateixa, religiosament guardada en las diferents reconstruccions que de dita casa n' han fet sos amos.

Senyora la casa de Cervera de la població y terme de la Espluga, ab la vehindat tan próxima com tenia dels mahometans, que arribavan quasi á sas mateixas casas, ja que fins 1153 no foren conquistadas las montanyas de Poblet vehinas, no tingué altre recurs que encastillarse y fins tancar la població dins una forta muralla. Aixís ho feu y 'ls trossos de muralla que al obrir fonaments en lo carrer de las Parras se troban be ho demostran. Quan los temps foren mes tranquils y las necessitats de la població, cada dia mes creixent exigiren mes ámbit pera viure, fou tirada á terra aquella muralla y se 'n construhí un' altre que ha durat fins quasi avuy dia, un xich mes avall que aquella, la qual corrent paralelament á dit carrer de las Parras, á mitj camí trencava en ángul recte fins á esser al carrer ahont hi ha l' Hospital, al cap de vall del qual tornava á pujar cap amunt pera seguir la mateixa ratlla de l' altre meytat y tancar las casas construïdas sota 'l castell. En lo quadrat que al mitj d' ella quedava hi havia construïda la Iglesia ab lo altar á Orient com era costum en aquella época y lo cementiri al costat. Se trobava dita Iglesia voltada per una contra-muralla y era d' estil gòtich, dedicada á San Miquel y un xich fonda. La fetxa de sa construcció encara que no se sap, per una inscripció que ab prou feynas

se llegeix en la portada lateral que donava al cementiri, se be á colegir qu' era l' any 1294, donchs que sembla que altre cosa no pot dir lo que tot just se llegeix y diu:

ANNO DUI MCC... CI. II.

Posteriorment, tingué necessitat d' aixamplarse mes la població y ho feu desde lo carrer del Hospital, fora la muralla, travessant la torrentera que per allí passa y anantse enfilant per lo repeu de las montanyas de Poblet. Y vingueren á existir las dos Esplugas, dita la una, la Espluga alta ó vila de dalt y la altre Espluga baixa ó vila de baix ó com se llegeix en antichs documents vila Subirana y vila Jussana, que, formant una sola població, eran distintas per los diferents drets de que gosavan y prestacions distintas á que estaban obligadas.

La Vila de dalt comprenia lo Capuig, ab lo castell al estrem á la part de solixent y dos ó tres carrers al bell sota mateix fins á parar á la font dita de baix que es la entrada de la vila. Lo castell que prompte passá á ser dels templaris com á Senyors de la vila, donant nom á un dels llavors principals carrers, era ample y espayós y edificat sobre rocas venia á ser inespugnable: tenia la entrada á tramuntana ab una torre groixudíssima pera resguart que 's corresponia ab un portal que hi havia al cap de vall del carrer de las Parras en la avuy Plassa de S. Miquel; despres se corria la muralla sobre 'l riu demunt mateix la entrada de la vila, ab dos torras amples y cuadradas: era tan gran dit castell que 's diu que fins hi cabian dos mil homes; tenia sas salas y dependencias grans y espayosas y en son centre una plassa d' armas grandíssima. Contenia també la dita vila de dalt una carniceria, un forn y entre altres carrers lo dels Juheus, que proba la importancia de la població, dit després dels Ollers y avuy dels Ametllers, interceptat avuy per una casa y al comens del qual, detras mateix de la Iglesia, s' hi veu encara lo portal ab que se 'ls tancava cada vespre. La Vila de baix tenia també son forn, era mes franca de drets que la de dalt y sos carrers mes amples y drets demostran sa menor antigüetat. Entre una y altre hi havia la Iglesia, que quedava al mitg, en senyal d' esser lloch comú pera totas las dos vilas, tenint sobre d' ella al bell mitg, una

fita ó terme, volent dir que perteneixia á totas dos poblacions y meytat de cada una, y un camp bastant gran en lo qual se ha construít ara fa poch la nova Iglesia d' estil grech romá, mes espayosa que l' altre. Per anar d' una vila á l' altre se tenia de passar per entre mitg de la muralla y la contra muralla que tancava la Iglesia, que tenia un portal devant lo major d' aqueixa, formant un carreró estret y llarch.

Avuy las dos vilas estant unidas per haberse tirat totas las murallas á terra: lo castell també está derruít quedantne sols d' ell lo peu de la torre de entrada y de las dos torras cuadradas, de damunt mateix la font: subsistí fins á la guerra civil passada dels set anys, en que habentshi fet forts los liberals, quan la divisió carlista navarra hi passá, lo destruí; despres fou venut per la desamortisació com á pertanyent á la orde de S. Joan, Senyora de la Espluga y comprat pera fortificar la molta pedra picada que hi havia á fi de construir la nova Iglesia, apesar d' aixó y de no veuresrhi per lo tant las torres y murallas ab sos merlets y barbicanas que tan agradable vista donavan á la entrada de la vila, los restos que 'n quedan y la font al bell sota mateix, de divuyt brochs, ó canellas de renglera que seguidament vessan, posadas en una ample y cóncova paret terminada pel costat ab dos columnas y á dalt per cornisa, tot de pedra picada donan encara á la vila un aspecte antich al ensemps que bonich y agradable. La pedra de dita paret, que constitueix tota la font, es treta del Obelisch que 'l monastir de Poblet tenia fet á son antich monjo, lo mártir San Bernat d' Alcira y sas germanas Maria y Gracia, mitg quart avans d' arribarhi al peu mateix del riu y al tombar lo plané camí de la Espluga.

Tal es eixa vila, rica per lo comers de vi que fa é important per lo lloch que ocupa, en son origen y desarrollo. Donada á la casa de Cervera passá despres al domini de la Orde del Temple y per fi á la Hospitalaria de S. Joan de Jerusalem. Com va tenir lloch aixó y quins eran los drets senyorials á que estava subjecte, los veurem en los següents articles.

F. MASPONS Y LABRÓS.

UN POETA LLIBRETER

Molts son los homes distingits que han sabut agermanar l' exercici de la professió de llibreter ab lo conreu de las llettras. Es aquest un punt de vista molt interessant per la historia de las nostras industrias y molt nos agradaria veure una ploma mes autorisada que emprengués eix treball. Nosaltres, fent la tasca á la mida de nostras forsas, tindrem mes modestas pretencions y parlarem avuy de un simpátich company d' Avinyó que ha consagrat quaranta anys al cultiu de la poesia. La alta distinció que ha vingut, fa algunas setmanas, á recompensar al renovador de la poesia provensal, donará, potser, alguna oportunitat al retrato que anem á fer del poeta, ara company nostre de professió.

La llibreteria francesa pot ben honrarse de contar entre 'ls seus al poeta Roumanille. Pel centre y pel nort de la Fransa lo nom de Roumanille no es certament pas desconegut, mes los comensaments del poeta y del llibreter nos apar que ofereixen un interés particular pels lectors del *Journal de la Librairie*, y anem á contarlos ab tota sa senzillesa, servintnos de algunas noticias consagradas á Roumanille per Mr. Saint-René Taillandier y per Mr. Armand de Pontmartin. Joseph ROUMANILLE nasqué á Saint-Rémy de Provensa (Bocas del Ródano) lo 8 d' Agost de 1818; es fill de Joan-Dionis Roumanille, soldat vell del primer imperi. Trenta anys fa, en una de sas poesías explicava sa naixensa, y li cedeixo la paraula. «En un mas que s' amaga entremitj de pomeras, una hermosa matinada, en lo «temps del segar, naixquí d' un jardiner y d' una jardinera, en lo jardí de Saint-Rémy. De set pobres infants so «lo primer.» Joseph Roumanille feu sos estudis en lo col·legi de Tarascó. Fou de primer professor en lo col·legi municipal de Nyons (Drôme) (1844-1845), y en un col·legi particular d' Avinyó (1846-1847), y després en 1847 corrector

de la impremta de F. Séguin major, lo qui publicava llavors algunes obres molt importants: *Catena aurea* de St. Tomás; *Tertullianus predicans*.

A instancies de Mr. Séguin, Roumanille copiá de un exemplar únich las *Révélations de Sainte-Brigitte*, las revisá, las corretgí y *proh! scelus!* las modernisá segons las instruccions formals del mestre estamper. Cansada sa vista per las penosas funcions de corrector, hi renunciá y s' establí llibreter en l' any de Dèu 1855, creant una casa que vint anys d' esforços han lograt fer próspera. Nostre company Dézobry, l' autor de *Rome au siècle d' Auguste*, donantli provas de la mes benévola confiansa, omplí los prestatges de sa botiga. L' exemple venia de dalt y fou seguit per tots los llibreters parisenchs.

He dit que Roumanille es poeta y torno ab pler á sas poesías. A vint anys, diu Mr. Saint-René Taillandier, escrigué uns versos com los que 's solen fer al sortir del col·legi, versos senzills, sens pretencions, verdadera poesia de familia. Eixos versos los destinava á sa mare, y un vespre á la vetllada los hi recitá; lo jove poeta s' havia fet una il·lusió que 'l desengany va desvaneixe: la pobra dona no 's recordava ja del poch de francés que havia après á costura. Los versos eran escrits en una llengua qu' ella no entenia. Lo humil cantor llavors comensá á pensar y va dirse á si mateix: «Nostras mares no saben prou de francés per entendre los cants que la tendresa filial nos dicta, cantem, «donchs, en la llengua de nostras mares. Procurem formar «una literatura per la llar de nostres pares y de nostres «avis.»

D' aquell jorn endavant, Roumanille feu vot d' escriure versos provensals, ab lo ferm propòsit de substituir una poesia sana, franca, honesta y veritablement popular, á n' aquell desgavell de paraulas grosseras que *matavan la innocensia* en las orel·las dels nins.

Després de llarchs estudis, s' entregá á sa inspiració poética, comensá á llegir als treballadors de la ciutat unas narracions familiars, uns apólechs morals, excellents quadros de género en los quins sempre la llissó s' destacava de la alegre vivesa dels detalls. En ell venian á juntarse la gracia somrienta d' un moralista cristiá ab la verbositat d' un Teniers provensal.

L' *Écho du Rhône*, imprès á Tarascó, havia publicat de 1835 á 1838 sas primeras poesías. Lo *Publicateur d' Arles*, lo *Mercure d' Apt*, l' *Indicateur d' Avignon* reculliren las flors subsegüents que Roumanille aplegá en 1847 baix lo títol senzill de *Li Marguerideto* y pot considerarse com la primera manifestació de la renaixensa literaria en Provença.

Vingueren après *li Sounjarello*, poema, 1852; la *Part de Dieu*, prechida d' una disertació sobre la ortografia provençal, 1853; la *Campano mountado*, poema heroi-cómich en set cants, 1857. Totas eixas poesías publicadas á part y sovint reeditadas foren reunidas, en 1860, en un volum intitolat: *Lis Oubreto*, en vers, in 18 jés. VIII—360 planas. Altra nova edició revisada, corretgida y considerablement aumentada ne fou feta en 1864, in 18 jés., ab una introducció per Armand de Pontmartin, XXXVI—359 planas.

Los escrits en prosa de J. Roumanille (quasi lo únich prosador provençal) han estat aplegats en un volum intitolat: *Lis Oubreto en prosa*, in 8.º, 429 planas. En ell s' hi veu una guerra declarada á la demagogia meridional del 1848. Enfront dels oradors de la república roja, Roumanille se mostra lo defenedor de las costums antigas y de las santas tradicions. Tots sos petits llibells son obras mestras de entussiasme y de bon sentit. Son comedias inspiradas per lo espectacle dels carrers, escenas del género de Aristófanes. S' hi riu, y com mes va mes....

Vint y tres anys mes tart, després de la guerra de 1870-71, de dins de casa nos vingué lo perill y la vergonya. L' ateïsme s' manifestá en las zonas del mitjorn, multiplicant fins á l' infinit las ceremonias y las festas de la religió del buyt, es á dir los enterraments civils. Mes en lo mitjorn mateix tenim la musa d' en Roumanille á punt per protestar contra aquella fanfarronada sacrílega. *Lis Entarro-chin*, * diu Mr. Armand de Pontmartin, «es una obra mestra de color local, de honesta malicia y de bon sentit.» Eixa obra arribá aviat á la 6.ª edició. Estampat ab luxo, en paper de Holanda, ilustrat ab 18 composicions fora del text, plenas de xispa y bon humor: eix volum honra al ensemps al poeta y editor Roumanille, y á l' estamper Séguin.

* La paraula *Entarro-chin* (enterra-gos) á propòsit dels empresaris de enterros civils, es ja proverbial en Vaucluse.

Eixa campanya contra l'ateïsmo y la demagogia fou portada felisment á cap, y la creu de cavaller de la Llegió d'honor vingué en lo 4 d' Agost darrer, á recompensar, ab aplauso de tothom, al bon ciutadá, al poeta inspirat, al modest llibreter d' Avinyó.

«Tinchme per molt ditxós en la ocasió present, escribia
«ahí á un seu amich, per molt ditxós d' haver donat lo pri-
«mer cop de cávech á eix benhaurat recó de terra proven-
«sal, avans tot plé d' esbarsers y argelagas que 'ns dona
«avuy—en recompensa de mos treballs y de mas penas—
«unas flors tan olorosas y uns fruyts tan assahonats. Ja
«vaig endevinarho bé quan desde l' any 1835, essent en-
«cara noy, vaig posar mans á l' obra ab irresistible passió;
«ab un entussiasme ardent y tan jove, entrevegi, dich, que
«ma estimada Musa de Provensa faria miracles. Ella ha fet
«*Mireïo y Calendau*, sens contar tot lo demés. Grat sia á
«Deu.....»

Al nom de Roumanille devém juntarhi lo de Frederich Mistral, l' immortal autor de *Mireïo* *, que fou son deixeble á la escola com ho fou mes tart en los restaurats dominis de la llengua y literatura provensal; Teodoro Aubanel, fill d' un estamper d' Avinyó que reuneix á las creencias de sa propia llar una imaginació inquieta y trista, y es ara un dels mestres de la pléyada de Felibres. ** Lo president de eixa academia es en Mistral. Homero y á la vegada Virgili de la Provensa, ell es avuy dia l' iniciador y promotor de eixa escola que los lletrats de Europa estudian y aplaudeixen, y á la qual desitjém llarga vida.

May alabarém prou la encisadora gracia ab que Roumanille proclama la superioritat de sos émuls, Mistral y Auba-

* Una traducció francesa y la música de Gounod han popularisat lo poema *Mireïo*.

** Lo 21 de Maig de 1854, diada de San Estello (Santa Estrella) en lo calendari provensal, Roumanille y sos amichs determinaren pendre lo nom de *Felibres* (pareixentlos gastat lo nom de trovador). Felibre ve del grech y equival á amich de lo bell. Tots aquells que han fet ó fan valerosament sas provas son rebuts com á membres de l'Academia dels Felibres. En Novembre de 1854 fou creat per los Felibres l' *Armaná provençau* per 1855. Des d' allavoras han anat publicantse sens interrupció y de molts dels anys se n' es acabada la edició. Lo éxit cada any creixent de eix almanach, ha fet que lo tiratje degué esser augmentat fins á deu mil exemplars.

nel, lo cuydado ab que ha publicat *Mireïo*, assenyalant la obra de son amich com la epopeya de la Provensa moderna. Fem vots pera que Roumanille seguesca per molts anys fidel á la poesia y á nostra professió. Las nostras simpatías lo seguirán en eixa doble carrera.

E. B.^e

Traduit del *Journal de la Librairie*, per Alvar Verdguer.

MINISTERIO DE CULTURA

NECROLOGÍA

UN RECORT

AL DOCTOR

EN PERE VIVES Y CEBRIÁ

La curia catalana está de dol, puig en breus anys ha perdut algunas de sas millors llumeras. No consumits encara los ossos dels Drs. Rey y Roig, den Martí d'Eixalá y altres, faltá Permanyer; seguiren Anglasell, Pons y Gallarça, Esteve y Tomás, lo Dr. Gibert, en Manel de Torres: avuy plorám al egregi Dr. Pere Nolasco Vives y Cebriá!

Eixos vuyts que de poch en poch ó á colp soptat causa la mórt, son doblement plorables, així per lo valer científich de tals subjectes, com per las bonas dots personals que en ells resplandiren; circunstancias ja difícils de reunir en nostra disipada societát.

Y per cert, si be entre la gran copia de gent que forma una generació abundan los llistos, ambiciosos, falsos y altres pitjors, escassejan los que á boca plena poden dirse hómens de bé. Heus aquí com casi ve á ser un dól públich la pérdua de quiscú d'ells, ja que entre moltas desenas y centenas, será difícil trobar qui mereixia reemplaçarlos.

Digne entre ls' dignes, lo Dr. Vives fou sens dupte un dels juristes qui mes valgut nom gosáren per sas llums, per sa dretura, per son consell y per son exemple en tot sentit. Com á jurisconsult, basta coneixer la celebrada obra *Constitucions de Catalunya*, comentaris al dret catalá, trets dels millors casuistas, y apostillats ab gran criteri y experiencia propia,—fruyt primerench de sa joventut, y no obstant digne de la práctica consumada de un savi anciá, que per molts anys y vuy encara, ha anat y vá en mans de tots los qui s' consagran al dur ministeri de la justicia;—basta, re-

petim, la noticia de semblant obra, perque lo nom del Doctor Vives brillia perpétuament ab la gloriola de las celebritats.

Tant identificat se trobava ab sa propia doctrina, que era com un llibre obert, al qual ab confiança y fruyt recorrian no sols los particulars, sino los mateixos companys de facultat, per ventilar qüestions árduas, y resódrer ab segur criteri dificultats llegals y de aplicació.

Durant llarch temps, sa vida fou una consulta no interrompuda, un estat de consell permanent, últim terme de resolució ó de avinensa, ja apurats tots los medis conciliatoris, com árbitre, liquidador, compromissari, ters en discordia, etc, etc.

¡Cuántas familias li deuhén son repós y sa fortuna! Cuántas llágrimas ha aixugadas y miserias socorregudas! Cuántas desgracias é injusticias ha reparat ó previngut eix ministre ocult de un excels sacerdoci; eix operari ferm de un treball superior al del atleta, en quant la intelligencia sobrepuja á la forsa; eix modest héroe, que ferm al peu del canó fins á la hora suprema, ha servit mes á la causa humana que ls' famosos guerrers y afamats polítichs, hisendistas, calculistas, perque sa missió fou benefactora y reparadora, y no destructora ni perturbadora, tant mes enalçada quant mes reservada; per exigir un constant sacrifici de la alta llum de sa rahó, llum que brilla per pochs, y que menys d' aquests pochs acertan á seguirla, imponentse altres grans sacrificis; tot á fi de servir á la viuda, al orfe, al matrimoni desunit, als pares, fills y amichs agraviats; es dir, la difícil curació dels mals que mes secreta y coralment afectan lo recte benestar de la societat.

Diem que una eminencia semblant á la del Dr. Vives no sols es un dó singular del cel, sino una qualitat penosa de adquirir, perque argüeix tremp molt ferm pera sobiranas abnegacions. Lo recte criteri ve imprés en la front de tot-hom,—lo criteri, germá de la conciencia, que guia al home en lo breu camí de sa vida, y com dit de Deu l' endressa per lo entrebanch de sas lluytas y passions. Mes, desobre lo recte criteri, hi ha aquell gran sentiment de deber y justicia que forma los Sants, los filosops, los pensadors, los propagandistas, los grans hómens en general; perque la justicia es lo suprem fi de las accions humanas, així com la veritat

ho es de la ciencia. Quin ministeri, donchs, pot dirse superior al de aquell que en virtut de disposició y vocació natural, viu consagrat de prop al servey de la justicia? No guanya certament als que dalt indicabam, resorts segonaris de un objecte molt menys en relació ab lo bé racional del llinatge humà?

Pero encara dels sérs així aventatjats, n' hi ha molts que flaquejan desviantse, y per ambició, vanitat, interés ó altres móvils, acaban fent un abús punible d' aquellas mateixas qualitats, de hont provenen tant grans danys socials; perque no en va dóna fum lo qui deuria donar claror, y quant una inteligencia preuada abusa, sas desviacions son de funest esment y carrejan grossos mals. Recordém en lo sagrat llibre de Job, un exemplar de lo qu' es l' esperit de justicia enaltit fins á lo sublime.

Ara be: si l' home just per principis, subordina á la mateixa norma de conducta totas sas accions; si en lloch de escarriarse per los molts caminets que condueixen á perdió, segueix en tot y per tot la recta via, fentse viu spill de quant professa y predica: nó pot dirse continuo mártir del deber, puix á cada moment sacrifica lo que á cada moment atrau á tants d' altres? No es verament un héroe sens petulancia ni vanagloria, lo qui s' constitueix padró d' espós, de parre, de amich, de patrici, bon ciutadá y home honrat, sempre lleal, sincer y modest, fins á humillar sa innegable superioritat al parer de altres inferiors, baix aquell sant respecte, noblesa y delicadesa de sentiments que son patrimoni del savi?

No alcansárem la fortuna de intimarnos ab dit Doctor, pero si de tractarlo ab alguna confiança. Ja en la fas, mirall del ánima, portaba retratada sa homenia de be. Aquella color animada y fresca, aquella sanitat que rebossá fins á sos derrers jorns, eran claríssim testimoni de sa regularitat de vida y severitat de costums: aquella mirada neta y oberta, revelaba la pau de sa conciencia y la mundicia de son cór; y com de la abundancia del cór parla la boca, may en sos llávis se ohí paraula imprudenta, sino sols un llenguatge á voltas afable, á voltas sentenciós, sempre lo convinent á subjectes de sa valensa. Temerós de Deu, perque en eix temor estriba la vera sabiduria, practicaba sincerament la relligió de nostres avis, de nostra terra,—eixa

relligió vuy neciament deprimida, á la qual no obstant tantas maravellasse de uhen, y sens la qual serán vanas quantas utopias se discorrian. Vencent tota contradicció, ell se mantingué fiel á las suas prácticas, y mes de una volta lo veerem entregat á ellas ab igual modestia, reculliment y sinceritat que en los demás actes de sa vida.

Enemich de pompas y grandesas, si be desempeñá alguns cárrechs públichs, ja com á síndich del Ajuntament, ja com á catedrátich de la Uníversitat, habent merescut també los honors de la magistratura; no figurá en llistas ni sisquera en diaris, abhorrint la política, perque mes que altres coneixia sa falsia y corrupció: bastábanli las comisiones de confiansa que, sens buscarlas, plouhian sobre ell á tots moments, y los severos y augustos cárrechs á que consagrá sa llarga y profitosa existencia.

Tal es lo concepte que á nosaltres y á molts, també amadors de la justicia, meresqué l' il-lustre con-ciudadá y amich que acabém de perdre.

En un temps en que tant s' enlayra á certas individualitats, sols perque han fet bombo de una ó d' altre manera, sians lícit posar una sensilla flor sobre lo túmbol del Doctor En Pere Vives, com testimoni per cap estil forsat, ans molt sincer, de admiració y bon recort, al egregí varó que de segur contaré per sempre, entre los fills mes benvolguts de Barcelona. A sa iniciativa en particular, deu la casa de la ciutat la conservació y restauració de la part antiga del edifici, cosa que proba baix altre concepte, excellent gust artístich y entranyable patriotisme.

Encara que no l' rodejés l' aura popular, bé podem creuer piadosament, haurá merescut corona de gloria, lo qui ja en vida cenyí la garlanda dels justos.

Barcelona, novembre de 1874.

JOSEPH PUIGGARÍ

REVISTA

DE LA EXPOSICIÓ DE BELLAS ARTS

INAUGURADA L' DIA 18 OCTUBRE DE 1874.

(Conclusió.)

Quèdan ja consignadas las obras mès notables que forman part de la Exposició de Pintura; no obstant ne faltan encare algunas bèn dignes de fersen' menció.

Lo Sr. Peyró, jove valenciá, tè esposadas tres obras—diguém duas—qu' honran l' Art valenciá. La una, y la que mès complau als artistas en general es—*Una maja. Cabeza de estudio*—. L' altre es un *cuadro* representant lo cardenal Adriá d' Utrech rebent en lo palau del's Vilareguts en Valencia los capithostes de las germanías. Pot, en efecte, tenir aquest cuadro mès defectes que l' altre, pero tè un motiu y está pensat y estudiat; aixís, donchs, per mòltas desventatges que tinga un cuadro de tals condicions, creyém que deu posarse sempre al devant d' un estudi. De totas maneras lo Sr. Peyró revela mòlt talent y deixa veure en sas obras espontaneytat y conciencia.

Un altre jove valenciá, l' Sr. Miralles, tè esposat un cuadro bastant regular—*Per no faltar á la cita*—, pero de son autor hem vistas obras mès importants qu' aquesta.

L' artista que mès malcontents ha fet aquest any ha sigut sens dubte l' Sr. Urgellés. Després d' uns quants anys seguits de ocupar entre l's paysatgistas los llochs de preferencia, aquest any en las tres obras qu' ha exposat ha volgut: ó pintar senzillament tres estudis, ó ha deixat apagar son talent per lo que mòltos se complauen en nomenar *realisme* y que no es sinó *futilitat*. Sentim no poder dir aquest any del Sr. Urgellés lo que n' hem dit altres vegadas y li aconsellém que torni al camí qu' acaba d' abandonar no compreném perque.

Lo Sr. Galofre ha esposadas tres obras de las quals la principal es la que titula—*Recuerdos de Salamanca*—que á

mès de ser una de las obras del espressat artista, que mès nos han agradat, es un dels paysatges qu' aquest any sobresurten, ja per tenir interès, ja pel bon recort que porta d' aquellas serras blavas.

No gayre mès cridan la atenció las obras esposadas aquest any pel Sr. Armet. De sis cuadros, cinch los titula paysatges, no passant d' estudis de verdissas y canyadas; y per mès que tingan detalls bèn pintats ès casi impossible qu' interessin. A un jove, que no fòs lo Sr. Armet, y emprenguès lo camí de la Pintura los hi passariam com á *estudis*, pero desde l' moment que son obras de un pintor acreditat tenim dret á exigirne mès de lo que nos ofereixen.

Duas obras tè esposadas lo Sr. Dot, y sentim que la execució no responga de mòlt á la idea, que tant va agradarnos. Son *L' Hivern* y *L' Estiu* representats: l' un pel carro de la llènya y l' altre pel carro de las garbas. Lo primer d' aquestos dós cuadros no expresa ni en color ni en detalls la penuria que sòn autor haguèra volgut ferli expressar sens dubte; lo segòn en lloch de respirar la vida, l' alegria y la xafogor de l' estiu, te per fondo un cel negre, boyrós y emplujat. Sentim que l' autor hagi esguerrat aquestos cuadros en la forma, ja qu' en concepte sòn del's poch de la Exposició que n' tènem. De tots modos aplaudim la idea.

Alguns joves de última cullita han aparescut en la present Exposició, fent concebir bonas esperansas. Entr' ells citarem al Sr. Pujol autor de varios payssets y un quadret mès ben sentit qu' espressat, que ab tot y que no son obras cumplertas descubreixen un estudi constant de la naturalesa. Recordem també algun cuadro del Sr. Carbonell, sobre tot lo titolat—*Las deu horas*—en lo cual l' autor ha battat fermament per trovar llum y espay. Lo treball qu' ha esmersat en aquesta obra li lluhirá sens dubte en un' altre qu' emprenga. També revela estudi l' quadret del senyor Romeu, que tè per títol—*Amiguitas*—, de llum bèn disposada, y del cual la figura principal tè importancia sobre tots los detalls y accessoris del cuadro. Encoratjem á aquestos joves á perseverar en lo estudi de la naturalesa y en saber algun dia agrupar los estudis qu' are fassin al vol d' una idea ó concepte.

Un cuadro quèda encare, que atura al públich (?) pero es

per lo trivial y pueril. Nos referim á la broma del Sr. Borrell titolada—*Una cosa que no pot ser*.

Mòlts són los cuadros més ó menos importants que podriam anar citant, sinó teméssim fernos pesats è insípits; pero d' aquestos cuadros un gran número, la major part potser, són indignes de fixar los ulls dels concurrents á la Exposició.

No tè tampoch gran importancia la secció d' Ayguada, sent en ella lo més notable: varios *estudis* del Sr. Rigalt (D. Agustí) y Sr. Alorda; algun paysatge dels senyors Pujol y Arrant, y una impresió de Madrit á l' hora de posta, obra del Sr. P. G.

En la secció de Grabat los senyors Gomez, Parys y Romèu —únichs expositors—representan cada hú un paper digne ab tot y l' poch camp qu' en nostres capitals tè encara l' grabat en fusta.

Respecte á Litografía no recordem altre cosa qu' un rehim del Sr. Miravent, litografiat pèl Sr. Serrallonga, la cual reproducció s' confòn casi bè ab l' original; no sembli aixó una pulla dirigida contra aquest.

Fins aquí tot lo referent á Pintura; y entrem á la secció d' Escultura que pot dirse quèda concretada á un noyet, del Sr. Roig, tant ple de vida, mohiment y correcció de forma que l' jutgem una de las obras més apreciables de són autor. Lo n' felicitem com s' ho mereix.

Y, finalment, tè tant poca importancia la secció d' Arquitectura, que per lo poch que podriam dirne preferim no dirne un mòt.

Aquest efecte nos ha produït la derrera Exposició d' objectes d' Art, deixantnos per recort la indiferencia. Y bèn segur que tots los que l' hagueu recorregut sense catálech, si al surtirne l' heu fullejat pot ser pels títols no haureu recordat un sol cuadro.

Un número reduhidíssim d' obras porta l' modest títol d' *Estudis*, pero á dreta lley deurian titolarse aixís las tres quartas parts. Es que nostres artistas no han comprés en son major número l' *Realisme*, y en lloch de ferne l' àncora

de salvament de l' Art l' han embrutit cayent en lo que podriam nomenar *materialisme* ó *escepticisme* de l' Art.

D' aquí vè la fredor que s' esperimenta al sortir de la Exposició y que al fixar la vista en los arbres del Passeig olvideu casi completament lo qu' acaveu de veure á dintre. La part més numerosa de cuadros sembla fèta á màquina; poch sòn los que revelan en sos respectius autors la existencia d' un cor y apenas d' un sentiment.

Es precis aixecar l' Art del precipici hont s' enderroca, ó sino las obras del's nostres artistes acabarán per no tenir més que miradors; res d' admiradors. No hi ha dupte que l' Art se trova avuy dia en Europa á una altura hont may havia arribat, y deu gran part de sa gloria moderna al *Realisme*; pero quan lo Realisme s' ha decantat á un cantó tant fatal per l' Art, hem vist bè de quina manera ha sigut desayrat en las derrèras Exposicions y Concursos. Los artistas Alemanys pensan, los francesos sentan, los inglesos executan. En cambi en Espanya que tan per la riquesa de son cel y terra com per las calamitats de que fa més d' un segle ès la víctima... (1) nostres artistes semblan refusar las ofertas de sa mare patria. No consisteix en sols pintar-lo fer un cuadro, sino en sentir-lo avans y en pensar-lo. Desgraciadament entre nostres artistes contemporanis los que tènen la forma no pensan ó no sentan y l's que pensan y sentan, volent fer apendre de memoria al poble alguna gèsta gloriosa de nostra terra la dissecan entre corassas y mantells de púrpora.

L' dia que l's artistes espanyols procurin unir en sas obras, forma y concepte—agermanant realisme y sentiment—nostres Exposicions de Pintura podrán posarse al devant de las Europeas.

Però per aixó es precis l' *unitat* y l' *concur*s, y aquest any s' arrunará l' Edifici hont fins are s' han celebrat las Exposicions, y aixó sens esperansa de que l' any vinent ó un altr' any tinguem aixecat un altre edifici que l' substitueixi.

Ja com sis anys endèrrera quedem de nou condempnats á veure y jutjar las obras artísticas catalanas ab la escassa claror d' un carrer y al través dels vidres d' un aparador,

(1) Ha d' inspirarshi l' color y l' sentiment.

hont se reflectan las impertinentes siluetas de mil transeunts.

Ab un sol detall de gran importancia volem acabar lo present article. Ab los sis anys de celebrarse Exposicions en lo local á que avuy nos referim, s'han venudas en éll obras per valor de setse-mil duros. Ni may los artistas s'havian vist tan bèn recompensats ni may havia demostrat lo públich tant sentiment è interés artístichs.

Novembre 1874.

APELES MESTRES.

MINISTERIO DE CULTURA

ARNALDÓ DE BESEYA

I

Un vassall del nostre comte,
Lo rey sarrahí de Denia,
Te pahor de perdre 'l ceptre
Que altres reys li mohuen brega.

Al comte demana ajuda
Y haver monedat s' en mena
Y un aplech de cavallers,
De cavallers de la terra.

També s' en duu n' Arnaldó,
Fill de Rambau de Beseya,
Qu' encara qu' es nin y jove
Com bon bataller torneja.

N' Arnaldó s' en va... tots ploran...
Mes que tots plora y gemega
En Robert Dalmau lo patje,
Son companyó d' infantesa.

Lo bon clergue del castell
A la Verge per ell prega,
Y lo vell Rambau li diu
Ab cap dret y veu sencera:

«Mon car fill, serva tres coses:
Fé, llealtat y prohesa.
Fes que ningú del llinatje
De ton nom s' envergonyesca.»

II

En Rambau, com es tan vell,
Pel regiment ja no basta:
Ab pas tardá y cap enclí
Sempre fa mitja rialla.

Per so ha tornat son hereu,
Cavaller de anomenada,
Y fan festes los vassalls
Y en Robert, molta gaubansa.

Lo ver amich d' Arnaldó,
Lo qui tan fort l' anyorava
¡Be se 'l mira! ¡be 'n apren
Com ell maneja la llansa!

Vol vestir los seus colors
Y l' estrafá quant cavalca,
¡Si se l' escolta de grat!
De noves ¡si n' hi demana!

Arnaldó ab plaher retrau
Dels sarrahins manta usansa;
Llurs amples vestits de seda,
Anaps d' or, llanties de plata;

Llurs jardins tan ben olents
Ab cants d' aus y remors d' aigua,
Llurs palaus que al sol relluhen
Com si fossen d' esmeralda:

Y tanta trova placent
Tan bell so y ayrosa dansa
Y 'l saber de llurs doctors
Que diu que 'ls estels traspassa.

Assó compte 'l senyor jove,
Prop del foch de la gran sala,
Y als sirvents y als homes d' armes,
Aytal rahonar encanta.

En Rambau, com quí no ho sent,
Sempre fa mitja rialla,
Lo bon clergue del palau
Roda 'l cap sens dir paraula.

III

Ja poch parla n' Arnaldó,
No cavalca ni torneja,
S' enmagreix mes cada dia,
Qualque tristor lo rosega.

Sembla qu' en Rambau no ho veu;
En Robert que prou ho veyia
Cerca remeys prop y lluny
Y consells de tota mena.

En fa venir un jueu
Mitx desfet per la vellesa,
Son cap li toca als genolls
Y sa barba s' arrossega.

Ha vist las set parts del mon
Sens deixar illa ni terra,
Muntant puigs, ficantse en baumes
Sols per cullir una herbeta.

La herbeta guareix molts mals,
No guareix lo de tristesa;
Per so al mesquí n' Arnaldó
No li traia la que 'l rosega.

D' amagat porta en Robert
Una dona fatillera

Que si vol, floreix lo prat,
Si vol, l' arbre se corseca.

Diuen que 'l sol la obeheix
Y en sa cambra de nit entra,
Mes ja sia que sap tant,
No ha sabut tornarse bella.

Escriu figures al ayre,
Va endevant y torna arrera,
Canta estranyes oracions
Que sentirles fa feresa.

Tant se val.... del cavaller
No minva 'l mal ni la pena
Y á Robert y als bons vassalls
Esperansa no 'ls hi resta.

—Una nit, que ningú ho veu.
Arnaldó surt en finestra
Que mira cap á mitxjorn,
Cap á les terres de Denia.

Canta un cant molt dols y trist
Que no es pas de nostra llengua.
Óuenlo y fujen del niu
Lo mussol y la xibeca.

Lo guayta que s' endormisca
A la mes alta torrella
Se pensa qu' es prop del mar
Y que canta la Serena.

Ab lo trepitx del ramat
La veu llunyana 's barreja:
Lo pastor tem que hi ha fades
Y camina mes depressa.

IV

A en Robert Dalmau lo clergue
L' ha apaygabat y 'l sermona:
Ja 'n te uns altres pensaments
Y son cor se reviscola.

Escomet á son amich
Y li diu: «vinguda es l' hora
De anar á beure á una font
De pau y de vera joya.

Anirem á Montserrat
Per pregar á Nostra Dona
Ab donzells y cavallers
Als qui ton penar congoixa.»

—«Anáuhi, respon, pel goig
La mev' ánima ja es morta:
La benhauransa dels altres
Doblada tristor me dona.»

En Rambau, que n' era allí,
Ara sí que 's veu qu' escolta;
«Veshi, t' ho mana qui pot»,
Diu ab cap dret y ab veu forta.

Gran tráfech n' hi ha al castell,
No hi queda ni un' arca closa;
Uns s' afanyan, altres van
A fer arribar la nova.

A Collbató se congregan
Arnaldó y sa gent cofoya
Ab donzells y cavallers
Als qui son penar congoixa.

Negra nit la professó
Serpejant puja la costa,
Y veu, al naixer lo sol,
Lo monastir á la vora.

«Allí es» tots cridan y cantan:
«Pregau per ell, gran Senyora.»
Los moixons cantan també
Y alegre campana sona.

Los boixos y 'ls gonfanons
Balandreja l' aura dolça;
Tot mitx sembla que 's desperta
Y mitx sembla que reposa.

Ampla y pregona s' esten
La montanya del sol roja,
Y fa al cim com torres d' or
Dins de llacunes de boyra.

—Per revenir n' Arnaldó
S' es assegut á una roca:
Ningú 'l mira. Una cintura
Se trau obrintse la gona.

Una cintura de seda,
De perles brodada tota
Que diu ab lletres moresques
Los noms de Arnaldó y de Lobna.

¡Ab quin neguit se la mira!
Sent dins del cor una forsa
Que l' empeny pera que clave
Al nom de Lobna la boca.

Mes ab ayre de greu pena
Tot de sopte clama: «¡fora!»
Y gita lluny la cintura
Que ja pels abenchs rodola.

S' aixeca del aspre seti
Y ab gran cuyta s' agenolla,
Y canta ensems ab les altres:
«Pregau per mi, gran Senyora.»

Setembre de 1874.

M. MILÁ Y FONTANALS.

Á UN AUCELLET

Jo tinch una gabieta
tota pintada de vert,
hont viu la meva alegríia,
un petit, festòs aucell.

Aixis que l' aubada apunta
ja per veurem se daleix,
y piula d' una manera
com si «m' anyoro» diguès.

Mentres prop d' ell passo 'l dia
sempre está d' alas batent
y en son piu piu endevino
un «jo t' am, jo t' am» etern.

A la tarda quan paivaga
la viva claror del cel
un pinyonet jo li dono
que dels llavis ell me 'l pren.

Després aprop meu refila
mentres estich aprop seu,
y si per etzar lo deixo
ja ningú cantar lo sent.

Ditxòs ell que dins la gabia
es felis y lliure 's créu:
trista de mi que so lliure
y tinch lo cor presoner.

Ditxòs ell que re ambiciona
fora del lloch hont es prés,
y la llibertat no anyora,
donchs no sab llibertat qu' es.

Trista de mí que voldria
no haver vist tan ample 'l cel,
pus desig de volá al hora
tingut no hauria 'l cor meu.

Ample es l' espay que 'm tentava
ab son puríssim mantell;
¡com ab pler lo cambiaria
ab ta gabia, oh dols aucell!

Canta, canta: aixis mas penas
ne tindrán millorament,
aucellet, sol de ma vida
alegra, alegre 'l cor meu.

AGNA DE VALLDAURA.

CORRESPONDENCIA

Lleyda 20 de Octubre.

Ab lluiment complert, que gens ha desmerescut del d' anteriors anyadas, y ab l' entussiasme que fan revíurer sempre las poéticas festas hont, destituïts de tota mala llevadura, s' admiran y se enalteixen los mes purs afectes de l' ànima, tingué lloch en la tarde del passat diumenge lo dotzé Certámen dels que anyalment celebra la ACADEMIA BIBLIÓGRAFO-MARIANA d' aquesta ciutat. Ni menys podia succehir. Prou be ho explicá lo ínclit Sr. Director D. Joseph Maria Escolá al explanar en un magnífich discurs, á propósit de las grandiosas emocions en quiscun de eixos actes rebudas, que tant com á la fi 'ns fatigan los meros gojos materials, y com caduchs y reduïts enujan, tant mes complauen aquellas dolsas expansions de l' ànimo, mogudas d' un amor infinit é inmens que mes satisfá, com mes se saboreja. Y prou be ho testimoniá lo digne Sr. Secretari accidental de la ACADEMIA D. Joseph Antoni Mostany, que ho fou també de la Comissió censora, per no permétrer enguany al ordinari desempeñar aytals funcions un dolorós trastorn de familia, al descriurer ab llenguatge escullit y valentas pinzelladas las dots mes relevants dels poetas triunfadors que en mitg de las tempestas de la vida no habian vacil-lat en despenjar dels sálzers llurs liras armoniosas per dirigirne cants á Aquella que—Emperatriu de terra y cels—pot enfrenar la alborotada mar y esbargir, desfetas, las borrascas.

Com de costum, la Musa catalana, intrépida, acudí á la lluyta, rival noble mostrandse en son valiment de la Musa de Castella. Aixís fou que l' públich numerós é intel·ligent, quals palmadas habian ans victorejat los noms d' En Timoteu Domingo Palacios, de Na Narcisa Perez Reoyo de Boado y d' En Joan Batista Pastor Aicart, guanyadors del llimó, de la poma y de la pera d' or y d' argent, com respectius autors del poema de la llegenda y de la oda castellana de mes estima, sens escasejarlos á Na Isabel Cheex Martinez y á En Marian Batanero, obtentors d' accéssit; eix mateix públich aplaudí calorosament los hermosos conceptes y esmerada execució de las trovas de nostra terra que llorejadas s' anunciaren. Foren aquestas una preciosa invocació «A la Inmaculada Verge Maria» del alicantí Pastor Aicart, á qui, separadament del premi de poesia castellana dalt enumerat, tocá á mes l' accéssit de esta última: un delicadíssim y tendre romans *A la Mare de Deu* degut á la inspirada mallorquina Na Victoria

Penya de Amer, qual accéssit obtingué la carinyosa jovencela mayagüezana Na Emilia Palau; y la descripció enérgica que ab tot lo gust de la vera poesía popular, baix lo títol de *Lo dilluns de Sant Qujesme* fa en Pau Bertran y Brós, de Collbató, d' un fet tradicional miraculosament esdevingut en la guerra dels francesos: lamentantse que un prech en aquest sentit interposat no consentís anunciar lo nom del autor á qui perteneixia un afectuós *Cant de llágrimas* mencionat honoríficament.

Segueix, donchs, d' enhorabona aquí l' aymada llenga de nostras encontradas: que aixís com en Barcelona rumbeja sas galas cada primavera, y las lluí un afortunat estiu en la ciutat de Tarragona comarcana, y á Girona las aporta en la tardor ara ja per tercera volta, visita tots anys, en la tardor també, á sa bona amiga Lleyda, vehent en los que avuy s' han pogut casi dir sos «Jochs fruytals» placévolment coronats son enginy y sa bellesa. De enhorabona está, donchs, com ensemps deuen estarho los incansables continuadors dels Certámens académichs de Maria, ja que fentli rocle tant amorós en sas poéticas veremas, li deixan ostentar uns dons, que no n' hi ha pas altres mes saborosos ni mes richs, ni que dongan major alegría als cors, ni als enteniments mes vida.

Ll. R

Girona 8 Novembre de 1874.

Seguint la consuetut establerta dèrs de dos anys enrera, l' *Associació literaria* d' esta capital convocá en pública sessió als poetas premiats en lo Certámen d' enguany, cual solemnitat tinguè lloch—ape-sar dels mals vents que corrian—lo dimars dia 3 del present en lo lloch de costum ó sia en lo bonich saló de nostre espayós y elegant Teatre.

Las circumstancias no afavorian segurament la festivitat literaria de nostra benvolguda *Associació*; mes encara que contrariada y tot pèls aconteixements polítichs en que 's trobava envolta nostra ciutat estimada, aquella se portá á bon terme, superant hasta—sí així 's pot dir—las esperanças que havian concebut tots los qui, com nosaltres, miran sempre ab lo mirall d' un fundat optimisme lo desenrotllament de las cosas *de la terra*.

Bè es cert que la escassa concurrència de forasters á Girona en los dias de *fira* se fèu notar en la sessió literaria de que venim parlant, degut al bloqueig que pochs dias avans havian posat ó *imposat* los carlistas; emperó no per aixó á la hora marcada—las 12 del dia—deixava d' estar lo Teatre omplert—ab poca diferencia dels anys anteriors—per un numerós y distingit auditori, entre 'l qual figuravan d' una manera per demès honrosa las més principals y agraciadas damas d' esta ciutat, á qui tan deuen ja nostres poetas per las ricas joyas que tots los anys los hi ofereixen com á mostra de son desprendiment y de sa galanteria per las lletres pátrias.

Obrí la sessió lo President de l' Associació y Jurat nostre benvolgut amich y llorejat poeta en Joan Baptista Ferrer, ab un bonich y correcte discurs sobre la *bellesa* que fou rebut ab forts picaments de mans per part del numerós é intel·ligent públich que l' escoltava.

Seguidament s' aixecá á llegir la consabuda Memoria lo senyor Secretari nostre amich n' Emilio Grahit. Per sa lectura sapiguérem que fóren 122 las composicions rebudas en Secretaria dès de l' anunci del Certámen, de las quals 74 eran escrites en catalá, 46 en llengua castellana y 2 en dialecte rossellonés.—A una indicació del senyor President, després d' acabar lo senyor Grahit la lectura de sa bèn escrita Memoria, se doná comensament á lo que 'l públich impacient estava ja esperant; es á dir, á la obertura dels plechs que contenian los noms dels autors de las composicions premiadas. Lo resultat per órdre correlatiu, fóu lo següent:

PREMI D' UN MEDALLÓ D' OR ESMALTAT.—Lo guanyá la poesia titulada *Lletra d' Amor*, qual autor aparegué ésser lo senyor D. Pere Màrtir Fornells. En ausencia de l' autor, llegí la poesia lo senyor Vinardell.

Primer accéssit.—Poesía: *Al auba.*—Autor: D. Francesch Ubach y Vinyeta.—La llegí lo senyor Girbal.

Segon accéssit.—Poesía: *Queixas.*—Autor: D. Arturo Vinardell y Roig.—L' autor mateix fèu sa lectura.

Menció honorífica.—Poesía: *Cant d' amor.*

PREMI D' UN RAM DE LLORER D' OR ESMALTAT.—Poesía: *Otger.*—Autor: D. Francesch Ubach y Vinyeta.—La llegí lo senyor Pellicer.

Menció honorífica.—Poesía: *La mortalla del francés.*

PREMI D' UN EXEMPLAR DE LAS OBRAS DE NICOLÁS.—Poesía: *A Dios*—Autor: Joan B. Pastor.—La llegí lo senyor Pujol.

PREMI DE LA JOVE CATALUNYA.—Poesía: *Gent de la terra.*—Autor: D. Joaquim Riera y Bertrán.—La llegí lo senyor Pellicer.

Accéssit.—Poesía *La Verema*—Autor: D. Salvador Genís.—La llegí lo senyor Font.

Accéssit al PREMI D' UNA CORONA D' ARGENT.—Poesía: *La Patria* (oda)—Autor: Don Mariano Layta y Moya.—La llegí lo senyor Rigau.

Menció honorífica.—Poesía: *A España.*

PREMI D'UNA PLOMA D' ARGENT.—Poesía: *Europa* (oda)—Autor: Don Joan Rodriguez Guzman.—La llegí lo senyor Ametller.

1.er *Accéssit*.—Poesía: *La locomotora*.—Autor: D. Isidro Reventós.—La llegí lo senyor Girbal.

2.^{on} *Accéssit*.—Poesía: *Desitj*.—Autor: D. Francesch Ubach y Vineta.—La llegí lo senyor Font.

3.er *Accéssit*.—Poesía: *Lo Volcá*.—Autor: D. Francesch Matheu y Fornells.—La llegí lo senyor Vinardell.

Menció honorífica.—Poesía: *Consolació*.

Aquestas fóren las composicions premiadas y 'ls autors que merescuén ésser distingits en lo Certámen d' enguany, en concepte del Jurat de nostra *Associació literaria*.—No es temps oportú encara pera fer un detingut exámen crítich de las obras premiadas; emperó si dirém que la lectura de moltes d' ellas fóu rebuda ab mostres de verdader entussiasme per part del respectable auditori que concorregué á la indicada solemnitat literaria.

Lo senyor Vice-president D. Celestí Pujol y Camps fou encarregat de despedir al públich y donar per termenada la sessió y ho feu ab un ben pensat discurs de gracias que tots los assistents aplaudirem ab forts picaments de mans.

Se 'ns oblidava fer constar que la part oficial estava dignament representada en la festa de que venim parlant, puig además del senyor Gobernador civil, assistí á la mateixa en persona lo senyor Alcalde de la ciutat y una respectable comissió de la Exma. Diputació provincial.

A las tres,—poch mes, poch menys—havia termenat ja lo Certámen, y serian las 6 quan una vintena dels més entussiasmas que concorregueren á la festa, se reunian altre vegada en lo saló principal de la *Fonda d' Espanya*, ahont tingué lloch un modest *arrós literari* en honor dels poetas premiats, dels quals per desgracia solsament un pogué assistirhi, lo Sr. Vinardell, únich que per etzar se trobava dins de Girona. Allí llegiren y recitaren poesías los poetas Srs. Ametller, Girbal, Franquesa, Ferrer, Pellicer, Pou y l' indicat Sr. Vinardell. La vetllada se passá alegre y cordialment fins á las 11, y tots, al retirar-nos, férem promesa formal de continuar la obra comensada fins á deixar ben fondas las arrels y ben assegurat l' edifici.

¡Salut y fins á un altre any!

X.

NOVAS

En lo número 7, (primer de Novembre) de la *Revista histórico latina*, continua lo Sr. Bofarull sa réplica al senyor Torres sobre 'l primer llibre imprés á Espanya, y 'l senyor Parassols sas *Reseñas, aclaraciones y documentos notables pertenecientes á la historia del Principado de Cataluña*. En est trevall l' erudit Prebere s' ocupa incidentalment de la tradició del *Comte l' Arnau*, probant ab copia de datos, trets de documents auténtichs, que dita tradició no es mes qu' un confós embull de ideas relatives á personatges històrichs de distintas épocas, cap dels quals (ni 'l meteix Arnau de Mataplana, Comte de Pallars, que visqué á mitjan segle XIV y al qui segurament fá alusió lo principal d' aquella tradició) mereix la calumniosa fama ab que l' ódi del poble, incitat per certas exaccions pecuniarias fetas per aquell noble, ha perpetuat sa memoria.

Es també molt interessant la nova que 's dona en lo meteix número de l' existencia de varias sepulturas romanas en la montanya de Montjuich, que han deixat al descubert las escavacions practicadas prop de Vista-Alegre ab motiu de las obras del Port.

S' ha estrenat al Odeon una pessa en un acte, arreglo del castellá, ab lo títol de *Lo sargento Rompe y rasga*.

S' ha descubert en lo poble de Vilet, provincia de Lleyda, un magnífich paviment en mosaich que formava part segurament d' algun edifici de l' época romana; y en las escavacions que en lo lloch ahont está situat se practican s' han trobat además ánforas y altres objectes de valor arqueológich. Esperém que no s' interrumpirán aquellas escavacions y que 'l resultat de las mateixas será objecte d' algun lluminós trevall per part de nostres erudits, á fí de determinar lo carácter y l' importancia de ditas antigüetats.

Ha surtit lo número quart de *La Rondalla*, setmanari que ab lo curt temps que conta de vida s' ha captat ja las simpatías de tots los catalanistas per la bona tendència y l' entussiasme que manifesta 'l jovent que 'l redacta.

Lo sumari es lo següent: «Novelas catalanas, per Enrich Franco.—Recorts històrichs, Los almogàvers en Orient (continuació), per F. Rodriguez y Masdeu.—Lo vent (poesía), per Balbina Solá.—Efemérides N' Antoni de Capmany, per Joseph Fiter é Inglés.—Amor perdut (poesía), per Baldome-ro Escudé.—Corrandas, per S. A. y Clós.—Bellas arts, Esposició de pinturas, per N.—A la Dolors (poesía), per Joan Estruch.—Novas y curiositats.—Teatros, per Anicet Tecina.—Gra y palla, per diferents autors.—Correspannencia.

Dos nous setmanaris han vingut á aumentar lo nombre dels que 's publican en catalá: *Los cuentos de la vora del aygua* y *La Cucurulla Roja*.

En lo número del 2 del corrent del *Paris Journal*, s' hi llegeix un extens article sobre l' exposició d' obras y bocets d' escultura que ha instalat en aquella capital nostre eminent artista en Venanci Vallmitjana. Las contínuas llohan-sas que, tant á éll com á son germá Agapito, se 'ls fan en dit periódich, un dels mes llegits en França, acreditan la justa fama que han adquirit y van cada dia mes adquirint fora d' Espanya, los qui en ella tant s' han fet admirar per sas bellíssimas produccions.

La Excma. Diputació Provincial de Barcelona ha publicat en lo *Boletín oficial* un facsímil del escut que en endevant usará y es lo següent: en camp d' or quatre barras de gules, carregadas al centre ab un petit lonsange de plata y creu senzilla de gules, timbrat dit escut ab la corona de Príncep y al peu dos branca, una de llorer y altre de oli-vera.

No podem menys d' aplaudir aytal modificació ja que tants gloriosos recorts evoca l' escut de San Jordi que la Diputa-ció ha volgut unir ab lo de Catalunya.

L' haverse encarregat per l' Ajuntament al conegut pintor escenógrafo Sr. Soler y Rovirosa la part de decorat en la próxima restauració del Saló de Cent, dona lloch á esperar que será aquella una obra de veritable gust artístich.

Las sessions que tots los dissaptes celebra *La Jove Catalunya*, desde que fa un quant temps reanudá sos trevalls interromputs en la temporada d' estiu, se vehuen molt animadas. En ellas se ha donat lectura de trevalls en prosa y en vers dels Srs. Matheu, Blanch, Tomás y Salvany, Costa, Bartrina y altres, continuant lo Sr. Auléstia la de sos *Quadros d' historia catalana*, premiats en lo darrer certámen dels Jochs florals.

Actualment está preparant dita Societat la celebració d' una sessió extraordinaria en honor dels poetas premiats á Gerona, que se celebrarà lo dissapte 21 del corrent.

La societat Económica d' Amichs del pais s' está ocupant ab molta activitat en tirar avant lo projecte pera l' Exposició general catalana y d' invents d' Espanya. L' haver nostre Municipi, nombrat ja la comissió que deu representar lo dintre de la que enten d' aquell assumpto, es una prova de la bona acullida que va obtenint lo pensament, y una garantia de que podrem veurel realisat.

Aplaudim com se deu, lo propósit de nostre municipi de restaurar lo saló de Cent tornantli lo carácter que antigua-ment tenia. Si 's realisa lo projecte en la forma que hem llegit en alguns periódichs, será á no dubtar aquell saló un dels mes bells y suntuosos qu' existeixen á Espanya.

La obertura de l' Exposició de bellas arts del passeig de Gracia ha coincidit ab l' exhibició dels cuadros dels senyors Caba y Gomez, artistas que han concorregut á las oposicions pera provisió de la cátedra de colorit y composició de l' escola de Bellas Arts. De la primera ne veurán nostres lectors en aquest número extensa ressenya; respecte á las obras dels Srs. Caba y Gomez direm solzament que abduas revelan grans qualitats, com aixis ho ha regonegut lo Jurat, premiant al Sr. Caba ab la cátedra y al sen-

yor Gomez ab una menció honorífica donada per unanimitat.

L' Ateneo de Valencia, á fi de conmemorar dignament lo quart centenari de l' introducció de l' Imprenta á Espanya, obra un certámen que 's verificará lo dia 20 del próxim Desembre y en lo qual s' adjudicarán los següents premis:

Una flor de plata á la mellor oda castellana que celebre l' invenzió de l' Imprempta.

Altre flor de plata á la mellor composició poética castellana ó llemosina en llahor de la Verge María.

Títol de soci de mérit al autor de la mellor memoria referent als orígens de l' impremta á Valencia, sempre qu' aquest trevall continga novas inéditas sobre 'ls primers impressor d' aquella ciutat, y las obras que estamparen.

Además d' aqueix certámen, l' Ateneo se proposa celebrar, per la mateixa fetxa, una exposició retrospectiva de obras estampadas á Valencia desde l' introducció de la impremta fins avuy, y altre exposició d' arts gráficas contemporáneas.

Las composicions que obten als referits premis deurán ser tramesas al secretari del Ateneo, en plech tancat, acompanyat d' altre ab lo nom del autor, avans del primer de Desembre próxim.

TAULA DEL PRESENT NÚMERO

F. Maspons y Labrós.	La Espluga de Francolí.	89
Alvar Verdaguer. . . .	Un poeta llibreter.. . . .	94
Joseph Puiggarí. . . .	Un recort al Doctor En Pere Vives y Cebriá (Necrología).	99
Apeles Mestres. . . .	Revista de la exposició de bellas art. . . .	103
M. Milá y Fontanals. . .	Arnaldó de Beseya.	108
Agna de Valldaura. . .	A un aucellet.	112
Ll. R.	Distribució de premis de la Academia Bibliógrafo En Mariana de Lleyda. . . .	113
X.	Festa poética de la Asociació literaria de Girona.	114
Frederich Soler.. . .	L' any Trenta cinch, (continuació.)	

Estampa de La Renaxensa, Montjuich del Bisbe, núm. 3.

SUPLEMENT

ASSOCIACIÓ LITERARIA DE GERONA

CERTÁMEN DE 1874

TITOLS Y LEMAS DE LAS COMPOSICIONS QUE HAN ENTRAT EN CONCURS

1. Lo bressol nou.—*La non non.*—2. Memoria Artístico-Histórica sobre el Monasterio de San Pedro de Roda (Provincia de Gerona).—*Labor omnia vincit.* (Virgilio).—3. La lligacama.—*¡Ay lasseta que faré.* (P. Serafi).—4. ¿Ahont?—5. Mon tesor.—6. A la Verge María.—*Vita, dulcedo, et spes nostra.*—7. Heroismo de Gerona.—*¡Oh Gerona inmortal, salud, salud!*—8. María.—*Gloria y grandeza.*—9. Lo testament del manyá (Crema dels furs).—*Que es la mayor maldicion que pueden darte los hombres* (Romancero).—10. La Teixidora.—*Mon amor es teixidor.*—11. Los tres toms.—*Passant per davant de casa.*—12. Al Deu de la llum.—*Éscoltam.*—13. Consolació.—*Laudate pueri, Dominum...*—14. Los trenta de 'n Gotti (1809).—*Heviam perdut cent valents companys.* (Mistral).—15. A m' aymia.—*Ay; aquella mujer, tan solo aquella—tanto delirio á realizar alcanza.* (Espronceda, canto á Teresa).—16. ¡A la patria!—*Los españoles unidos sois invencibles, pero sois demasiado orgullosos para serlo mucho tiempo.*—17. Lo rey y 'l cavaller.—18. Queixas.—*Lo que va d' ahir á avuy.*—19. Ante dos tumbas—(A mi amigo C. Aniversario).—*Un año mas.*—20. Amor.—*... del alma immaculado raudal copioso...* (Torrella).—21. La mortalla del francés (Romanc del séti de Giro-

na l' any 1285).—*Qui la volrà costarli há.* (Desclot).—22. Romanç històrich del séti de Gerona en l' any 1285.—*No la poc haver per guerra, mas per fam.* (Lápida memorativa).—23. Soletat (Fantasia—Stramps).—*¡Lejos de mi placeres de la tierra.* (Zorrilla).—24. Agrahiment.—*Jamay Verge es sorda—A qui li préga ab fé.*—25. Dolor y Conçol.—*Fides.*—26. Lo dia dels Innocents.—*Un cop l' any...*—27. Las niñas y las flores. (Emblemas).—28. A la Verge María—*Amor.*—29. Adeu!—*Ja res en mon cor resta.*—30. A la Sagrada Eucaristía.—*Caro mea veré est cibus, et sanguis meus veré est potus.* (Joannis, cap. 6.º)—31. Nostra poesia.—32. Mater dolorosa. (Poema lírich en alabança de la Mare de Deu de las Dolors.) *Non miremini, fratres, quod Maria martyr in anima fuisse dicatur... Fecit et hoc charitas, cui post (charitatem Christi) illam, similis altera non fuit.* (Sancti Bernardi, abbatis).—33. A Girona.—*Sich.*—34. Orém!—35. Voldrie jo ser Cantiniere. (Romanç-històrich.—Parlar Rossellonés.)—*Ridendo mores.*—36. A la manay done d' Estagell que á cada feste porte flors á la statoue d' Aragó ques á la plasse. (Romanç històrich).—37. La verema.—*Com mes vi mes doctes.*—38. Al triunfo de Jesucristo en Jerusalem.—*Benedictus, qui venit rex, in nomine Domini, pax in caelo et gloria in excelsis.* (Lucas. Capítol XIX. v. 38).—39. La guerra civil.—*Dissort de la patria.*—40. Esperança.—*Cuando será que pueda—libre de esta mansion volar al cielo.*—41. ¿Per qué ploras? (A mon benvolgut amich I. R. y A.)—42. Alvarez.—*Guerrero y martre.*—43. A María.—(Soneto). *Vita et dulcedo et spes nostra, salve.*—44. Richs y pobres. (Al meu fraternal amich J. Verdós).—*Beati qui lugent.*—45. Lluyta y victoria (Oda—á la senyoreta M. M. y Q.)—*¡Fé!*—46. Amors del altre mon.—*Allí se irán á juntar—Tus amores y los míos.*—47. La festa del Roser (A C...)—*Ruede la danza.* (Piferrer).—48. La patria. (Oda.)—*La patria es el corazon.*—49. ¿Al mon? No. ¿Al cel? Pot ser.—*Semper semperque.*—50. Oda.—*Memento.*—51. Lo vici. *Et ne non inducas in tentationem.* (O. D.)—52. A España.—*Pueblo que llenó la historia—Está mejor en la tumba—Que en el lodo.* (Vicente Barrantes).—53. Amor.—*Fantasia.*—54. Romans novament tret del casament de 'n Pere Pau. (Endressat á mon car amich A. V. C.)—55. L' Iglesia Católica.—*En el Templo me inspiro sosegado—Por el Sol de Justicia iluminado.*—56. Amor maternal.—*Amor de Madre, que—todo lo demás es aire.*—57.

La locomotora.—*Miracula!*—58. Al heróico defensor de Gerona, D. Mariano Alvarez.—(Oda).—*La parte principal subiose al cielo;—Fué con ella el valor; quedóle al suelo—Miedo en el corazon; llanto en los ojos.* (Fray Luis de Leon).—59. A una nube.—*Yo soy el bardo solitario y triste,—Alma que cruza por el Mundo sola.* (Aurelio Aguirre).—60. Esperanza.—*Be n' haja'l qui l' aguanta.*—61. A Estelrina.—*Lucero de la mañana—Dulce pensamiento mio...*—62. A la imperecedora memoria del ilustre defensor de la Inmortal Gerona, el inolvidable patricio é insigne guerrero D. Mariano Alvarez de Castro.—(Soneto).—63. ¡Alvarez y Gerona!—64. Mon amor.—*Llavors la vostra imatge—M' aparegué com angel de ventura...*—65. La Sortija (Costums de Barcelona). *Cada terra—fa sa guerra.*—66. Un jorn en Montserrat.—*¡Quin dia tan felis!*—67. La campana.—*¡Via ford! ¡Via fora!—Via fora Catalans.*—68. Dolora.—*Sombra y Luz.*—69. Epigramas.—*¡Oh mores!*—70. Un Quid pro quo.—*¡Ellas... ¡Ellas siempre ellas!*—71. Timidez.—*Las personas tímidas rara vez son necias; pero tienen la desgracia de parecerlo.* (Senial-Dubay).—72. Un descubrimiento prodigioso.—*¡Oh tempora!*—73. A las hermosas de Gerona.—*Pues la pedís erótica—Allá vü esta.*—74. ¡¡Lástima!!—!!!*Oh!!!* (De varios autores).—75. Esperanza.—*La Esperanza es un árbol en flor.* (Marsieu.) 76. Un deseo.—*Y dijo Dios al hombre, ganarás el pan con el sudor de tu rostro.*—77. Caridad.—*Las llamas de la caridad enjugan las lágrimas del dolor.* (**)—78. Malehida la guerra *Ne, pueri, ne tanta animis assuesciti bella:—Nen patria valida in viscera vestita vives.* (Aneidos lib. VI).—79. La mujer.—*¡Es ella!*—80. Humillacion.—*Iban vestidos con capas de plomo...* (Dante).—81. Un pensamiento.—*Seguidme, y descargando golpes ciertos—Los contareis mejor despues de muertos.* (Zorrilla).—82. Malhaurança y conhort.—*Pobre del cor que no espera.*—83. ¡Miseria!—*A si yo meditaba—en tanto me afeitaba—esta mañana mismo...* (Espronceda).—84. Epigramas.—*Hombre precavido vale por dos.*—85. Adios.—(Lauro y plegaria, poesía lírica).—*Ut sciat ommis terra, quia est Deus in Israel.* (1 reg. cap. 17).—86. A D. Mariano Alvarez de Castro. (Defensor de Gerona en 1808.—Oda).—*El 24 llego, el 25 la ataco, la tomo el 26 y el 27 la arraso.* (Toreno).—87. Miradas y suspiros. (Imitacion). *Ivútil decir seria—que mi pobre pluma aquí—mis pensamientos te envia;—harto sabes, vida mia, —que*

todos son para ti.—(N. Serra.)—88. Lo somni del poeta.—
¡*Ilusions!*—89. Camarellas.—*Ab las costums beneytas—mos
cants inspiraré.*—90. Meditacion religiosa.—Adios.—¡*Dios
mio!*—91. Ansia de pau.—92. En el Gólgota.—*Madre he ahí
à tu hijo! Hijo hé ahí à tu madre!* (.....)—93. ¡Dolor!—
*Lloraré mi muerte ya—y lamentaré mi vida—en tanto que de-
tenida—por mis pecados está.* (San Juan de la Cruz.)—94. Cant
d' amor.—*Un dia puro, alegre, libre quiero....* (F. L. de Leon.
—95. L' amor mia.—*Somni.*—96. A la Mare de Deu.—*Conso-
latrix afflictorum.*—97. El primer paso de Jesus.—98. En el...
prado.—99. Europa. (Oda.)—(**) 100. ¡Patria—*Mi patria no
tiene limites,—mi libre corazon no sufre yugos.—mis hermanos
son las victimas,—mis contrarios los verdugos!*—101. España.
—*Es preferible vivir pobre en la patria que rico fuera de ella.*
—102. A la Excma. Diputacion provincial.—103. Alvarez de
Castro.—*La mort dels héroes es la vida dels pobles en la his-
toria.*—104. Al Auba.—Amor.—105. Gent de la terra.—*Cata-
lunya mare nostra.*—106. Amor meva.—*De mort à vida.*—107.
Desitg.—*Y quant dels que están cegos lo vel la vena esqueixe
—que del amor de patria la pensa se nudreixe,—y 'l cor que
ple ne sia d' amor de llibertat!* (V. Balaguer.)—108. Otger.—
Vir.—109. La batalla de Arapiles.—*Poeta y Español, canto
à mi patria.*—110. L' himne del Amor.—*Oh, amor! oh, llum de
creació divina.*—111. Cant d' amor.—*Recort d' un moment de
felicitat.*—112. Lletra d' amor.—*Sobres d' amor, ma pensa han
tan torbada...* (P. Serafi.)—113. Lo volcà.—114. Apostolat.—
115. Pluja d' Abril.—*Per l' Abril—cada gota 'n val mil.*—116.
Amor.—*Si lo Sol de mon amor—no tingúes posta—jo hauria
començat—aquí la gloria.*—117. L' ànima al Espós.—*Reconci-
liació.*—118. Nit de Reys.—119. Las claus de S. Pere.—*San
Pere vellet,—sa lley perseguida.*—120. A l' amor meua.—*Me
dihuen la Maria dels amors.* (Roca de Lleyda.—121. Bon he-
reu!—122. San Ignacio de Loyola. (Oda.)—¡Os lego el mun-
do...! (Palabras del Santo al espirar, dirigiéndose á sus dis-
cípulos.)—*Nihil ita gratum Deo, et ita curæ est animarum
salus.*

Gerona 23 de Octubre de 1874.—El Secretari, Emilio
Grahit